

የመለስ ... ጉዞ “ሽውራራ ብትኳል ለትዝብት” ከአረጋዊ በርህ

በቅርቡ “መለስ ዜናዊ እና የህወሓት የትግል ጉዞ ” በሚል ርእስ፤ ፀሐፊ ኢያሱ መንገሻ (ኮ/ል) ተብሎ፤ ባለ 313 ገጾች አንድ መፅሐፍ መጋቢት 2002 ዓ.ም. አዲስ አበባ ታትሞ ወጥቶ፤ ከጫፍ እስከ ጫፍ አነብብኩላቸው። መፅሐፉ አቶ መለስን ልዩ የታሪክ ካባ ለማልበስ ሲባል ብዙ የተደከመበት የፈጠራ ቅንብር መሆኑ ገና ከሸፋኑና ከመቅድሙ ያስታውቃል። ለዚሁም በተጨማሪ ፕሬዚደንት ግርማ ወ/ጊዮርጊስ ከባህል ሚኒስትሩ ጋር በመሆን በሽራተን ሆኔል ደግሰው 22 ነሐሴ 2002 ዓ/ም መርቀውለታል። ፀሐፊው ኮ/ል ኢያሱ መንገሻ ይባል እንጂ በዚህ የፈጠራ ቅንብር የአቶ መለስ እጅ በእጅጉ እንዳለበት ብዙ ጠቋሚ ነጥቦች በዚህ መፅሐፍ ይገኛሉ። ለመለስ ቅርበት አለኝ የሚለው ኮ/ል ኢያሱ፤ ቅርቡ እዚህ ላይ እንዴት እንደተጠቀመበት ባይገልፅም ቅንብሩ ራሱ ይመስክርለታል። ከዚህ አልፎም አንዳንድ የቅርብ ታዛቢዎች ‘መለስ ራሱ የፃፈው ድርሰት ነው’ ሲሉ ይደመጣሉ። ትዝብቱ ልክ ሊሆን ይችላል ምክንያቱም የአቶ መለስ የሙጉት ዘይቤ በመፅሐፉ በስፋት ከመታየቱ ባሻገር ሰውየው ድምፁን እየቀለባበሰ “ፓል-ቶክ” ውስጥም ጭምር ገብቶ አራዳዊ ክርክሩን በመርጨት የሚታወቅ ነውና። እንግዲህ ቀጥሎ በዚህ መፅሐፍ ላይ ያለኝን አጠቃላይ ትዝብት ሳቀርብ፤ ትችቱ አቶ መለስን እና “ፀሐፊው” ኮ/ል ኢያሱን የሚመለከት ሆኖ ድርሰቱ ዋና ዓላማ አድርጎ በየዘው ‘የመለስ ጉዞ በህወሓት’ እና እኔም በቀጥታ በማውቃቸው አቶ መለስን በተመለከቱ ጉዳዮች ላይ ብቻ ያተኩራል። በዚህ መልክ የመፅሐፉ አጠቃላይ ገፅታ ለመገንዘብ የሚከብድ አይሆንም።

“ሽውራራ ብትኳል ለትዝብት” የሚል አባባል ከትግርኛው “ሐባልስያ መጠመቲአ ትኳሐል” የሚለው የተተረጎመ ሆኖ፤ አንድ ሰው እራሱን ባልሆነ ታሪክ የሚቀባ ከሆነ ትኩረትን ይሰባል - በሂደቱም ጉዳይ ይታያል ወይም ቅባቱ ሲረግፍ ውስጣዊው መልኩ ኮለል ብሎ እንዲወጣ ይጋብዛል ለማለት ነው። በዚሁ መፅሐፍም የሆነው ይኸው ግብዣ ነው፤ የራሱን ገበና እንዲጋለጥ በሚገፋፋ መልኩ ቀርቦባል። ስለሆነም የፈጠራ ታሪክ በሐቀኛ ታሪክ ተመስሎ ለትውልድ መተላለፍ የለበትም ከሚል እምነቱ በመነሳት በውሸት የተቀነባበረው ትረካን በመጣል ሃቁን ለማስቀመጥ እጥራለሁ። አቶ መለስና ኮ/ል ኢያሱ ሊፈጥሩት ባቀዱት አዲስ ታሪክና በቆለሉት የማዘናጋት ስራ እኔም ሆነ ሌሎች በወቅቱ የነበሩ ታጋዮች የምናውቀው ታሪክ ግልፅ አድርጎ በማስቀመጥ ሃቁን ማካፈል ተገቢም ግዴታም ይመስለኛል። በእውነቱ ነገሩ በአጠቃላይ ሲታይ ስለ አቶ መለስ ጉዳይ ሊመስል ይችላል። አይደለም። ዋና ቁምነገሩ ትውልድ የደፈረሰ ወይስ የጠራ ታሪክ ስለመቅሰሙ ጉዳይ ነው።

አምና (2001) በዚህ ወቅት “ፅንታት” የተባለ ስለ አቶ ስዩም መስፍን አንድ መፅሐፍ መታተሙ ይታወሳል። ዓላማውም ስዩምን ማወደስ ሆኖ ታሪክን በማዛባቱ በኩል ከዚህኛው ድርሰት አይለይም። በዛው ወቅት “አጉል ሙገሳ ወይስ እውነተኛ ታሪክ ?” በሚል ርእስ ስለ መድፈሩ ትችቱ ሳቀርብ ያኛው መፅሐፍ አሁን ለምትችበት የአቶ መለስ መፅሐፍ አሳሽ (መፈተኛ) መሆኑ ጠቁሜ ነበር። እጠቅሳለሁ።

“ለገሰ (መለስ) ደግሞ ከስዩም በላይ የታሪክ ቅባት የሚያስፈልገው ፍጡር ነው። ከዚህ መፅሐፍ መውጣት ቀደም ብሎ “ኢትዮጵያን ያለ መለስ ማሰብ አይቻልም” የሚል መፈክር ማየታችን አንረሳውም። በዚህ ምክንያት እውነተኛ ታሪክ እየተባለ ውዳሴ መፃፍ የተጀመረበት ምስጢር የት ሊያደርስን እንደታለመ አስቀድሞ ማወቁ የግድ አስፈላጊ ነው። ስለዚህ ዋናው የፅናት ዓላማ የለገሰ ዜናዊ አዲስ ታሪክ ለመፃፍ አመቺ ሁኔታ መፍጠር እንደሆነ መገንዘብ ያስፈልጋል። በዚህ የስዩም ተረት-ተረት መቅመሻ የሚሆን ስራ ተጀምሯል። የስዩም ውዳሴ (ፅናት) ተከትሎ ለሚመጣው የለገሰ ውዳሴ መሞከሪያ ነው።”

ይኸው ይህ በተባለ በአመቱ የለገሰ ዜናዊ አዲስ ታሪክ (የአቶ መለስ መወደስ) ለማየት ደረሰን። ይሁን እንጂ መፅሐፉ ጭንቀት አገሎ ነው ብቅ ያለው።ፀሐፊው ኮ/ል ኢያሱ መንገሻ ምን እንዳስጨነቀው ራሱ ይነግረን ይሆን እንጂ ከመፅሐፉ ውስጥ (ገፅ 23) ና በሸፋኑ ላይ በድጋሚ የሚጠቅሳት ኑዛዜ መሳይ ጥቅስ አለችው። እንዲህ ይላል “እኔ የማምነውና ራሴን የምመለከተው ትላንትም ሆነ ዛሬ ከህሊናዬና ከእምነቴ ጋር እንጂ፤ ከሌላ ጋር የለሁም ብዬ ነው። ሆኖም ይህን ስራዬን በተመለከተ ከፊቴም ሆነ ከጀርባዬ ሰው እንዲኖር አልሻም። የኔ መነሻና ጉዳይ ከታሪክ ጋር እንጂ ከስዎች ጋር አይደለም። ታሪካችንን በትክክልና በነበረው መንገድ መግለፅ መቻል አለብን ብዬ አምናለሁ። ምክንያቱም ሰዎች ለታሪክ ነው የተፈጠርነው። ለታሪክ ነው የምንኖረው። አስነዋሪው ነገር ለታሪክ መኖር ሳይሆን በታሪክ መኖር ነው።” (ሰረዝ የተጨመረ)። በታሪክ መኖር የሚፈልገው ታድያ ማን ይሆን? ለዛውም በፈጠራ ታሪክ! ኮ/ል ኢያሱ ከህሊናዬና ከእምነቴ ጋር እንጂ፤ ከሌላ ጋር የለሁም ሲለን መቻል ያለምክንያት ሊሆን አይችልም። ይህ ለማለት ያስገደደደው ነገር ቢያንስ ካቶ መለስ ጋር ሽርጉድ ሲል የታዘቡትን ሰዎች ለማየት አሳፍሮት ነው። አለዚያማ ከመለስ ጋር በቅርብ መኖሩ በቀላሉ ከፅሁፉ ሊደረስበት ይቻላል። ቅርቡ እሱም አልካደም። ቀጥሎ ግን ከፊቴም ሆነ ከጀርባዬ ሰው እንዲኖር አልሻም ይላል። መጀመርያ ከሌላ ጋር የለሁም ብሎ አረፈው ስንል ወዲያው ደግሞ ከጀርባው ሰው ላይኖር እንደሚሻ ይነግረናል። ምን አስለፈለፈው ? “የአባ ገሪማ ‘መባእ’ የቀመሰ ሳይጠየቅ ይለፋለፋል” ብለን እንለፈውና ስለ “ትክክለኛ ታሪክ ፀሐፊነቱ” ከሚጠቅሰው እንመልከት። ገና ከመፅሐፉ መቅድም ገፅ-11 ላይ ሁለት አስገራሚ የመለስ ዜናዊ ጥቅሶች ብሎ ይደረድራል። ሁለቱም ተመሳሳይነት ቢኖራቸው እንያቸው፤ “እኔ እንደ አንድ ትልቅ ነገር አድርጌ የምወሰደው ሰዎች በፍርሃት ወደ ሁዋላቸው ሳይገላጩ በነፃነት ሊናገሩ የሚችሉ መሆናቸውን ነው።” (ግንቦት 1991)

“ዴሞክራሲ ማለት ዜጎች ሐሳባቸውን በነፃነት እንዲገልፁ መፍቀድ ሲሆን፤ በሌላ በኩል ዜጎች ሐሳባቸው በነፃነት እንዳይገልፁ በሌሎች የሚደረግባቸው ጫና ካለባቸው ግን ይህ ድርጊት እ-ዴሞክራሲያዊ ይሆናል።” (ቀን አልባ)

እነዚህ 2 የአቶ መለስ ዜናዊ ጥቅሶች በመቅድሙ የደረደረ ፀሃፊ ትክክለኛ ታሪክ በማለት ስለ አቶ መለስ ምን ሊተርክ እንደፈለገ ለማወቅ ወደ መፅሐፉ ዘልቆ መግባትም አያስፈልግም። ባጭሩ ከግንቦት 1991 አንስቶ የመለስ ዜናዊ እምነት ሰዎች ያለ ፍርሃት ሐሳባቸው በነፃነት መግለፅ እንዳለባቸውና ጫና ካለባቸው ግን ይህ ድርጊት ፀረ-ዴሞክራሲያዊ መሆኑ ሊያስረዳን መፈለጉን ያሳያል። እንግዲህ ‘ጭሆቱን ቀመኝ’ የሚያሰኘው የፈጠራ ትረካው፤ ከዚሁ ከሐቁ ጋር ፊት ለፊት ከሚጋጨው ጥቅስ ይጀምራል። በአፋኝነቱ፤ በፀረ-ዴሞክራሲና በአረመኔያዊ ተግባሩ የኢትዮጵያ ህዝብ ብቻ ሳይሆን ዓለም ያወቀውና ያወገዘው እንዲያውም ለፍርድ መቅረብ አለበት የተባለውን ሰው የሐሳብ መግለፅ ነፃነትና የዴሞክራሲ አራማጅ አድርጎ ማቅረብ ምንኛ ‘አራምባና ቆቦ እንደመታና ፍፁም ሐላፊነት የገደለው አድርባይነት መሆኑ ልብ እንበል። ምናልባት ፀሐፊው ባንድ በኩል ‘ጠቅላይ ሚኒስትር’ መለስን አስመልክቶ በዓለም ዙርያ ምን እየተባለ እንደሆነ የማይከታተል የመለስ ጭፍን አምላኪ፤ በሌላ በኩል ደግሞ በአዲስ አበባ ብቻ ብዙ ህዝብ በጭካኔ እንደተጨፈጨፈ፤ እንደተጠለፈና እንደታፈነ እያወቀ እንዳላወቀ ሆኖ የሚቀርብ የቤተ-መንግስት ፀሐፊ ሊሆን ይችላል። ለአብነት በየወቅቱ (1983፣ 1987፣ 1997) በጭካኔ የተገደሉት አያሌ የአዲስ አበባ ዩንቨርሲቲ ተማሪዎች፤ በምርጫ 97 ያለቁት 193 ንፁሃን ዜጎች ሊደብቁን ይከፈላቸው ይሆን? በ1998 ለተፈጁት 424 የጋምቤላ አኝዋክ ወገኖቻችን ረስቷቸው ይሆን ? በአዋሳ የፈሰሰው የሰላማዊ ህዝብ ደም ማን ሊጠየቅበት ነው ?

ከስተቱ አዲስ ነገር አይደለም። ድርውም እኮ “የቤተ-መንግስት ፀሐፊ” (palace author) የሚባል አልጠፋም፤ የአሁኑ ቅጥ አጣ እንጂ። በተለይ የፀሐፊው ማስታወሻ በሚለው መቅድሙ (ገፅ III) “መለስ ማን ነው ?” ብሎ እራሱ ጥያቄ ይቀስቅስና መልሱ ደግሞ እራሱ በገፅ IV ሲሰጥ “መለስ ትልቅና የተከበረ የሃገራችን መሪ መሆኑ ይታወቃል” ይላል። የአይጥ ምስክሯ ድንቢጥ ይባል የለ! ወረድ ብሎም ያንን አባባሉ ሰው ዓይኑን ጨፍኖ እንዲቀበልለት ስለፈለገ ይመስላል “ህወሓት ማለት የተለየ ግለሰቦች ወይም ሰዎች ናቸው ብዬ አላምንም። እኔ ነኝ ብዬ ነው የማምነው።” በማለት ድንፋታ መሳይ በመልቀቅ በዛው እንዲታመን ይጥራል። ለመሆኑ ህወሓት እንደ ድርጅት አሁን አለ እንዴ ? አቶ መለስ ህወሓትን እንደካደ፤ በተቀሰቀሰው ግርግር አብዛኛው ፖሊት ቢሮና ማእከላይ ኮሚቴ ሲባረር ድርጅቱ እንዳበቃለትና በአንድ ሰው አምባገነንነት እንደተሳተፈ ገና አልገባው ይሆናል ። ለፖለቲካ ጨዋታ ያመች እንደሆነ እንጂ አሁን ህወሓት ብሎ ድርጅት ሊኖር አይችልም። ከዚሁ 2 ገጾች ቀደም ብሎም “ምስጋና” ብሎ ርእስ ይሰጥና ያንድም ሰው ስም ሳይጠቅስ በደፈናው “ለሁሉም ምስጋናዬን አቀርባለሁ” ይላል። ለምን ? ተባባሪ ያለቅጥ ስለ በዛና መዘርዘሩ ስለልታለው ? ወይስ በአንፃሩ መለስና እራሱ ብቻ ተደብቀው የሰሩት ድርሰት በመሆኑና ሌላ ተባባሪ መጥቀስ ስለማይቻል ? መልሱ ቀስ ብለን እንደርስበት አለን።

ወደ ዋናው የመፅሐፉ ይዘት ስንገባ እያንዳንዱ የፈጠራው ታሪክ ነጥብ-በነጥብ ለቅሞ ለመተቸት ሲታሰብ በእውነት ጊዜና ቦታ አይበቃም። ያለቅጥ የተንዛዛ ፈጠራ ነው። በተጨማሪም የታሪኩ ጊዜ ሩቅ ስላልሆነና ትግሉን በቅርበት የሚያውቁ በርካታ ታጋዮች በህይወት ስለሚገኙ፤ ሁሉም በቅርበት በሚያውቀው ላይ ይተችባታል ከሚል እምነት፤ የኔ ብዙ መድከም አያስፈልግም። ስለዚህ እኔ በቅርበት የማውቃቸውና ቢገለጡ ይጠቅማሉ በምላቸው የተወሰኑ ፈጠራዎች (ውሸቶች) ላይ ብቻ በማተኮር የመፅሐፉን አጠቃላይ ይዘትና ዓላማ ለማብራራት እሞክራለሁ። የመፅሐፉ ዋናው ዓላማ አቶ መለስን “ትልቅ ሰው” አድርጎ ለማቅረብ ነው፤ ስለሆነ የትግል መስራችም ያደርገዋል።

ስለ “መስራች” መባል

በመጀመሪያ ፀሐፊው በገፅ IV “መለስ ትልቅና የተከበረ የሃገራችን መሪ መሆኑ ይታወቃል” ለሚለው “ጠ/ሚ” መለስ የህወሓት ነባር አባል ማለቱን ስላነሰው ይመስላል መስራች አባል አድርጎ ለማቅረብ የሚጠነጥነው መግትና የሚጠፈጥፈው ስአል በጣም አስገራሚ ነው። **ቀንና ቦታ** ጠቅሶ መለስ መስራች “ው” ወይም “አይደለም” ብሎ ባጭሩ ማለፍ ሲቻል፤ መስራች መባሉ ትልቅነትን የሚያስገኝ ስለመሰለው ይሆናል በዚህ ላይ በመደጋገም በጣም ብዙ ገጾች አባክነዋል። ቀንጨብ አርጎ ለማሳየት ያህል ለምሳሌ በገፅ 23 “ከእነዚያ መስራቶች መካከልም መለስ ዜናዊ አንዱ ነበር።” ይልና ቀጥሎም “መለስ የትጥቅ ትግልን ከጀመሩት ስ አባላት አንዱ የነበረ ባይሆንም ... ህወሓትን የመሰረተው ማገብት አባላት ከነበሩት አንዱ ግን ነበር። ሆኖም ህወሓትን በመጠንሰሱም ሆነ በመጥመቁም ተግባር ከነበሩትና ከተሳተፉት መስራቶች አንዱ ነው ብሎ አፍን ሞልቶ መናገር ይቻላል።” እያለ አርስበርሱ የተምታታ ክርክር በማቅረብ ወደ ገፅ 24 ይሻገርና፤ “ወደ ትግሉ ዘግይተው ከተቀላቀሉት መካከል በተለይ አቶ ስብሐት ነጋና አቶ መለስ ዜናዊ ...” በማለት አረጋግጦ በርህ በጦብያ ቅፅ 4 ቁጠ 89 ዓ/ም የገለፀውን “ታሪክን ጠቅልሎ የመውሰድ እንደምታ” ነው ብሎ ያማርራል/ሉ። እንዲህ ከማላዘን ይልቅ ከስብሐትና ከመለስ ጋር ፊት-ላፊት ቃለ-ምልልስ በማካሄድ “መቼ ? የት ቦታ ? ትግሉን ተቀላቀላችሁ ብሎ በመጠየቅ የሚሉትን እቅጩን መስማት አይቀልም። ለምን ይሆን ታዲያ ስለዚህ ጉዳይ ከነሱ አፍ የማይቆምጠው? እና ከ313 ገጾቹ በአንዲት መስመር ላይ የማይፅፈው ? ‘ደር ጭራ የምታገኘው ዘዴ’ እንዲሉ፤ በነሱ አፍ መነገሩ የተፈራው ውሸት ለኢያሱ በማቀበል ቀለም ተላብሶ እየተረጨ ነው። **ግራም ነፈስ ቀኝ መለስና ስብሐት ማገብትን ይሁን ተሐህትን/ህወሓትን አልመሰረቱም፤ እንዳውም ሁለቱም ትጥቅ ትግሉን የተቀላቀሉት ከወራት በሁዋላ ነው** 4 ነጥብ

ስትራቴጂያችን ዴሞክራሲያዊት ኢትዮጵያ፤ ስልታችን ብሄራዊ ትግል በማለት አዲስ አበባ ውስጥ ፕሮግራም ነድፈው፤ መጀመርያ ማገብት በሁዋላ ተሐህት/ህወሓት የተሰኘው ድርጅት መስርተው ትጥቅ ትግሉን የጀመሩ/ያስጀመሩት ታጋዮች 1/ስሑል፤ 2/አግካዚ፤ 3/ሀይደ፤ 4/ሰዩም፤ 5/አባይ፤ 6/ሃይሉ፤ 7/አስፍሃ 8/በሪሁ ናቸው። ይህ ሲባል ከነዚህ መስራቾች ያላነሰ **ቆራጥ** አስተዋፅኦ ያደረጉ በርካታ ቀደምት ታጋዮችም አልነበሩም ማለት አይደለም። እነ ቀለበት፤ ካሕሳይ፤ ብርሃነ፤ አስገደ በደደቢት በኩል - እነ ዋልታ፤ ሸዊት፤ ሰዩ፤ አውዓሉም በኤርትራ በኩል ተሰማርተው ትልቅ አስተዋፅኦ ማድረጋቸው የታወቀ ነው። መለስ ግን እንኳን መስራች ሊሆን በዚህኛውም ሊካተት እንደማይችልም መታወቅ አለበት 4 ነጥብ

ነገር ነገርን ያነሳዋልና፤ ይልቅ የመስራችነቱ ፈጠራ ትተን አቶ መለስ ዜናዊ ለስልጠና ወደ ኤርትራ ሲጓዙ ከነበሩት ጓዶቹ ለብቻው ተነጥሎ አስመራ ላይ ሌሎቹ ሳያውቁ የተሰወረባቸው ምክንያትና የት-የት እንደሰነበባቸው፤ እንደዚሁም እንደገና ተሐህትን ለመቀላቀል ሽራሮ በተባለው ቦታ **አመልክቶ** ስለመፈቀዱ ኮ/ል ኢያሱ ቃለ-መጠይቅ አካሂዶ መልሱን ከራሱ ከመለስ ዜናዊ እንደጎሰማው ቢያደርግስ? ይህ ስል በየስብሰባውና በየቃለ-ምልልሱ ህዝቡ እንደሚታዘበው አራዳዊ መልስ አያጋጥምም ማለት አይደለም። እውነታውና የሰውየው ባህርያት ሲጋጩ ማየቱ ግን የምንታዘበው ነገር አይጠፋም ከሚል ነው እንጂ። በገፅ 37 “መስመር ፊልጎ ስለተሰወረ አልነበረም” ለሚለው የትም የማይደርስ መግት “ምን ፊልጎ ነው ታዲያ (የተሰወረውን ትተን) የጠፋው?” ብንልስ መልሱ ምንድን ነው። ለ35 ዓመታት በአቶ መለስ አንገት ላይ የተንጠለጠለው ጥያቄ እስከ አሁን የረባ መልስ አላገኘም። መቼም ባህታዊ ለመሆን ፊልጎ እንዳልተሰወረ ከስተቱ አብራርቶታል። የተሰወረበት ወይም የጠፋበት **ዋናው ምክንያት** ከራሱ እስከነሰማው ድረስ ጥያቄው እንደተደገነ ይቆያል፤ ያም ሆኖ ‘ፍርሃት’ ወይም ‘ከኤርትራው ግንባር በድብቅ ለመገናኘት’ የሚሉ መልሶች ባንጠብቅ ደግ ነው።

እዚህ ላይ ብዙም የማያከራክሩ 2 ነጥቦች አስቀምጦ ማለፍ ይቻላል። 1ኛ/ መስራች ወይም መስራቾች ማለት ለተወሰነ ዓላማ ግብ መምታት አንድን ድርጅት፤ ማሕበር፤ ተቋም፤ ወዘተ የሚያቋቁም/ሙ ሰው/ሰዎች ማለት ነው። የድርጅቱ መመስረቻ **ጊዜና ቦታ** ደግሞ ተጨባጭ በሆነ መንገድ መታወቁ የግድ ይላል። ከጊዜና ቦታ ውጭ የሚሆን ነገር የለምና። በዚህ አድማሳ ስለት መለስ መግብያ የለውም። 2ኛ/ በዛ ጠመዝማዛ አራዳዊ ክርክሩ አቶ መለስ “እኔ መስራች ነኝ አላልኩም፤ ኢያሱ ነው እንጂ የለቀለቀው” ሊል ይጠበቃል። ለዚህም ነው ራሱ የሚፈጥራቸው ሃገር-አጥፊ ፖሊሲዎችና ውሳኔዎች የፓርላማ ወይም የሚኒስትሮች ምክር-ቤት ውሳኔ እያስመሰለ ተግባር ላይ የሚያውለው። ነገ አይቀራው ተጠያቂነት መምጣቱ ስላላጣው መከላከያ ማበጀቱ ነው። ዓላማው ፓርላማውና ሚኒስትሮች ምክር-ቤቱ አብረውት ተጠያቂ ለማድረግ ቢሆንም ከዋና ተጠያቂነት ግን አያድኑትም። ለነገሩ ሁለቱም የሱ አጃቢ መሆናቸው ቢታወቁም ለአጥፊ ውሳኔዎቹ ከተጠያቂነት ያመልጣሉ ማለትም አይደለም። የሆነ ሆኖም የፈጠራ ታሪኩ ኮ/ል ኢያሱ ቢለቀቀው ቅሉ ነገ ቀኑ ሲደርስ “አስተባባልክ ወይ” ለሚለው ጥያቄ እንዴት ይመልሰው ይሆን ?

ስለ መገንጠል ዓላማ

መፅሐፉ ከገፅ 84 ጀምሮ የመገንጠልን ጥያቄ አንስቶ መለስን ከፊፀመው ጥፋቱ ለማዳን የተለመደው አራዳዊ ክርክሩን ይዘከዝካል። ትግራይን የመገንጠል ዓላማ በማኒፌስቶ-68 ተፅፎ ስለወጣ በአራዳዊ ክርክር ለመከዳት ወይም አምታቶ ለማስተባበል የማይሞከር ነው። ተጠያቂው ማን ነው ? ለሚለው ግን ብዙ አልባሌ መልሶች እየቀረቡ ቢሆኑም፤ የመገንጠል ጥያቄ ማን አነሳው ? ማን ፃፈው ? መቼ ? የት? ብለን ከጠየቅን መልሱ በቀላሉ የሚገኝ ነው።

መቸም በነዛ 'ኣብዮታዊ' አመታት “የብሄሮች የራሱን ዕድል በራሱ የመወሰን እስከ መገንጠል መብት” ብሎ ያልተነሳ ‘ኣብዮታዊ’ አልነበረምና ተላህትም ከዚህ ልቅ አባዜ አላመለጠም ነበር። ይሁን እንጂ መገንጠልን እንደ ዓላማ አድርጎ የሚንቀሳቀስበት ድርጅት ሆኖ አልጀመረም። ቀደም ሲል እንደተጠቀሰው ስትራቴጂያችን ዴሞክራሲያዊት ኢትዮጵያ፣ ስልታችን ብሄራዊ ትግል የሚል መምርያ አንግቦ ደደቢት ከተወረደ በሁዋላ አቶ መለስና አቶ ስብሐት እስኪቀላቀሉ ድረስ የመገንጠል ጥያቄ ያነሳ ታጋይ አልነበረም። ለመጀመርያ ጊዜ ሰኔ ወር 67 ዓ/ም ሕርሚ በተባለው ቦታ የትግራይን የመገንጠል ጥያቄ ያነሳው አቶ ስብሐት ሲሆን፣ “ታሪካዊና ፖለቲካዊ ጭብጥ አቅርብለት” ተብሎ ስለተያዘና ማቅረብ ስላልቻለ አባባሉን ለጊዜው ውጦት ቀረ። ሆኖም ግን ያኔ ብዙም ከማይታወቀው መለስ ጋር አብረው ተባብረው በሀብኦ ከይሲ ስራቸውን ተያያዙት። በ68 ዓ/ም የተላህት ፕሮግራም ዘርዘር ተደርጎ እንዲቀርብ ሲወሰን መለስ ዜናዊ ከኦርቃቂዎቹ አንዱ በመሆን ተመደበ። ኢጋጣሚውን በመጠቀም፣ መገንጠልን እንደ ዓላማ የያዘ ፕሮግራም በጥድፍ አረቀቁ። ረቂቁ አመራሩ እንደገና ሳይመለከተው ለሕትመት ወደ ሱዳን በአቶ ስዩም በኩል ተላከ። አቶ ስዩም ፅፎ አሳተመው። የታተመው ቅጅ ሜዳ ደርሶ ገልጠን ስናየው “የትግራይ ነፃ ሪፖብሊክ መመስረት” (መገንጠል) ይላል። ወድያው የተበተኑት ቅጂዎች እንዲሰበሰቡና መገንጠልን ዓላማ ያላደረገ “የራሱን ዕድል በራሱ የመወሰን መብትን በዴሞክራሲያዊት ኢትዮጵያ ጥላ ስር ማስከበር” በሚል እንዲተካ ተወሰነ። ተደረገም። እንዲህ ይወሰን እንጂ የመገንጠሉ አባዜ ከነመለስ/ስብሐት ራስ ተፍቆ ወጥተዋል ማለት ግን አልነበረም። አሁንም አይደለም። አንዱ የልዩነታችን መንስኤም ከዚህ ውስጠ ነገር የመነጨ ችግር መሆኑ ከወዲሁ ስገልፅ፣ የዚህ ስወር ደባ ዝርዝር ሂደት በወቅቱ በጉባኤ ቀርቦ ተጠያቂዎቹ ሁሉም ታጋይ እንዲያውቃቸው አለመደረጉ ትልቅ ጥፋት እንደሆነ ጠቅሽ ማለፍ እወዳለሁ።

ሙልጭ ያለ ቅጥፈት

ፊሪን ጀግና አድርጎ ለማቅረብ ‘በዚህ-ቢሉት-በዚያ’ የሚሆን ነገር አይደለም። ፊሪ መሪ ደግሞ አስፈራርቶ መኖር ብቻ ስለሚያውቅ አይደበቅለትም። ግን በመፅሓፉ ገፅ 120 ላይሳካ ተሞክረዋል። ፀሐፊው ኮ/ል ኢያሱ በዛ ፍርሃት በተከሰተበት አካባቢ ስላልነበረ ስለሁኔታው ከአቶ መለስ ሊያገኘው ካልሆነ በስተቀር የሚያውቀው ነገር የለውም። ሙግቱም ያው የተለመደው የመለስ የግምታታት ዘይቤ መሆኑ ይታያል። እንዲህም ይላል፡ “...ቆዳሎ በተባለ ቦታ የተካሄደውን የ92ኛ ሻምበል የግምገማና የማጣራት መድረክንና እንቅስቃሴን የመሩት አረጋዊ በርሀና መለስ ነበሩ። ...ዴሞክራሲያዊ አቀራረብና አካሄድ በመከተል መለስ አምንታዊ ሚና እንደተጫወተም ይነገርለታል።” ይህ ገለግ ከፈጠራ ያለፈ ነጭ ውሽት ቢባል አግባብነት አለው። ምክንያቱም በተባለው ቦታ የ92ኛ ሻምበል ስብሰባ የተጠራበት ምክንያት መለስ ከዚች አሃድ (unit) ጋር በመሆን የዓድዋ ፖሊስ ጣቢያ እንዲያጠቃ ተመድቦ ሲያበቃ ከውጊያ መስመሩ ስለሸሸና ውጊያው በመበላሸቱ ግለ-ሂስ እንዲውጥ አልያም እንዲነቀፍ ነው። እየተገለባበጠ በረጅም ግምገማ አልፎ ጥፋቱን ስለ አመኑ ወታደራዊ ቅጣት ተወስኖበት ቅጣቱንም አግኝተዋል። ታዲያ እንዴት ሆኖ ነው ተከሶ ለምርመራ የቀረበ ሰው የስብሰባ መሪ፣ ያውም አምንታዊ ሚና ተጫዋች የሚሆነው። ቅጥፈት ይሉታል እንደዚህ ነው።

በገፅ 138 ደግሞ የባሰውን እናያለን። “...ነሐሴ 21 1969 ዓ/ም ዓዲዳዕሮ... በዚህ ውጊያ የመቁሰል አደጋ ከደረሰባቸው ታጋዮች መካከል መለስ አንዱ ነበር።” ይላል። ይህ ውጊያ እኔው ራሴ እመራው ነበርኩኝ፤ ውግያው ተፈፅሞ መለስንም አግኝቼው ነበር። የጭንቀት ካልሆነ በስተቀር የመቁሰል አደጋ ይቅርና ትንሽ ጭረትም ፊፅሞ አልደረሰበትም። ይኸው ውሸት ኮ/ል ኢያሱ ሊፈጥረው አይችልም። የሚገርመው ይህን ፈጠራ አስመልክቶ አቶ መለስ በጋዜጣም ካንዴ-ሁለቴ አስተጋብቶታል። ይህ ደግሞ ሙልጭ ያለ ቅጥፈት ነው።

በዚህ ሳያበቃ፣ በገፅ 242-3 “... ይጓዙ የነበሩት በመለስ አገላለፅ በፊንጂ ወረዳ ውስጥ ነበር” ይልና ከዛው ከበባ መለስ በጅግንነት እንዴት እንዳመለጠ ይዘረዝራል። ይህ ደግሞ አቶ መለስና ኮ/ል ኢያሱ ብቻ የፈጠሩት አዲስ ‘ታሪክ’ ነው። አቶ መለስ በጠላት ተከቦ አያውቅም። በዓድዋና በዓዲዳዕሮ ሳይከበብ በጥይት ድምፅ ብቻ እንደ በግ የሚበረግግ ሰው እንዴት ቢሆን ነው በጠላት ተከቦ ጀግና የሚወጣው ? ብሎ ለሚጠይቅ ሰው መልሱ ምን ይሆን ! ከዚህ ጋር ተያይዞ የሚነሳ ሌላ ነጥብ ኮ/ል ኢያሱ በመፅሓፉ አቶ መለስን እንደ 3ኛ ሰው በርቀት በማንሳት በትረካው እጅ እንደሌለበት አስመስሎ ለማቅረብ ብዙ ጥረዋል። እዚህ ላይ ደርሶ ግን “በመለስ አገላለፅ ...” ሲል ድንገት ሸልኮት ነው ወይስ መለስ ከጎኔ አልተለየምና ምንም ማድረግ አልችልም ሊለን ፈልጎ ነው ? የሆነሆኖ ፀሐፊው ኮ/ል ኢያሱ መንገሻን የምማፀነው “...ነሐሴ 21 1969 ዓ/ም ዓዲዳዕሮ... ውጊያ” ላይ ምንህ ላይ ነበር የቆሰልከው ? ማንስ አከመህ ? ጠባሳውስ ማየት ይቻላልን ? ብሎ መለስን በመጠየቅ በመለስ አገላለፅ መልሱ እንዲያሳውቀን ነው።

ሌላ የሚያናድድ ቅጥፈት ደግሞ የታጋይ ሸዊት መስዋእትነት በሚመለከት ነው። ሸዊት ጥልቅ ኢትዮጵያዊ ራዕይ የነበረው፤ ለዓላማውም የተሰዋ አስተዋዩና ደፋር ታጋይ ነው። ይህ ኢትዮጵያዊ ራዕይ ከመለስና መስሎቹ ጋር ችግር ውስጥ እንደከተተው ለሸዊት ቅርብ የነበራቸው ታጋዮች አሁን ይገልፃሉ። መለስን ዋና ተጠያቂ የሚያደርገው የሸዊት አሟሟት ግልፅ እየሆነ እንዳይወጣ በመፅሓፉ ቢያንስ በ 3 ቦታ (ገፅ 80፣ 178፣ 192) ስለ መስዋእትነቱ በመደጋገም አድብስብ ይጠቅሰዋል። አጠቃቀሱ ግን ከይሲ ተንኮል (dirty trick) ቢሆንም መቼ ? የት ? ለሚሉ ጥያቄዎች ለምን ?ን ስንጨምር ሃቁ ኮለል ብሎ ይወጣል። የመስዋእትነት ድግግሞሽ አቀራረቡ በሸዊት አሟሟት የመለስ እጅ እንደሌለ አስመስሎ ለማቅረብ የሚደረግ ከንቱ ሙከራ ነው። በአቶ መለስ ውሳኔ ታጋይ ሸዊት አጥተነዋል። ይህ አሳዛኝ ድርጊት ኮ/ል ኢያሱ ጭራሽ ሊያውቀው የሚችል ጉዳይ አይደለም። መለስ የህሊና ፀፀት አሳስቀምጥ ካለው መፍትሄው በግልፅ ወጥቶ መናዘዝ ነው።

ከመደምደሜ በፊት አንድ የሚያስቅ ቅጥፈት ደግሞ ልጠቁም ፣ በገፅ 44 ነው። መለስ ወድቆ ጭንቅላቱ ድንጋይ ሊቀበው ሲል በራህ ህይወቱን አተረፈው ይላል። ይህ ታሪክ ተብሎ በፅሁፍ መቅረቡ ራሱ አስቂኝ ነው። ለነገሩ እንኳን ታጋይ ተብሎ አብሮህ የተሰለፈ ማንም ሰውም ቢሆን አደጋ ላይ ሊወድቅ ሲል ከአደጋው ማትረፉ ባህሪያዊና ሰብአዊ ቢሆንም የተጠቀሰው ድርጊት ግን ጭራሽ አልተደረገም። የት ? መቼ ? ብለን ብንጠይቅ መልስ አይገኝለትም። መለስና ኢያሱ የት? መቼ? ለሚሉ ተጨባጭነትን ጎርጎረው ለሚያውጡ ጥያቄዎች ጀርባቸውን ሰጥተዋል። ነገሩ ግን እንዳዋ ተራ ውሸት ነውና ስቀን ብናልፈው ይመረጣል። ያም ሆኖ እንደዚህ አይነት ውሸት ለምን እንደሚያገለግል ግልፅ ባይሆንልኝም፣ መፅሓፉ በጠቅላላ በዚህ ዓይነት ውሸት የተቀነባበረ ርክሽ ስራ መሆኑ አሳስቤ ማለፍ እወዳለሁ። ሌሎች በኔ ላይ ያወረዱዋቸው አሉ-ባልታዎች እዚህ መልስ ለመስጠት መሞከር አሳልፎ ስለሚሆን ሌላ ጊዜ ብመለስበት ይሻላል። ታሪክ በማስመሰል ወይም በመቀባባት ወይም በማፈን ተቀብሮ የሚኖር አይደለምና! በታሪክ ባለጥያዎች ሳይመረመር ወይም ሳይተችበት ታሪክ ተብሎ የሚቀርብ ፅሁፍ ሁሉ ውድቅ ማድረግ ያስፈልጋል ብዬ አምናለሁ። ውሎ-አድሮ ጎልቶ መውጣቱ ለማይቀረው ታሪክ፣ ሃቁን ከውሸቱ፣ ጭብጡን ከፈጠራው ለይተው መረጃን በማጣቀስ ልኩን የሚነግሩን የታሪክ ተመራማሪዎችና ፀሐፊዎች በወቅቱ ብቅ እንዲሉ እማፀናለሁ።

ባጠቃላይ ይህ “ መለስ ዜናዊ እና የህወሓት የትግል ጉዞ ” የተሰኘው መፅሓፍ ቢያንስ የአቶ መለስ ቅንብር እንደሆነ፣ ኮ/ል ኢያሱ ሊደርስባቸው የማይችሉ አያሌ ክንዋኔዎችን በማጣቀስና የመለስ አራዳዊ ክርክር በመጠቀም ለማስረዳት ተሞክረዋል። በመፅሓፉ የተጠቀሱትን መረጃዎች በማሰባሰብና ረዳት ፀሐፊ በመሆን ኢያሱ አላገለገለም አይባልም። የአስተማሪው አቶ መለስ አራዳዊ መግት ተከናታል ለማለት ግን ኮ/ል ኢያሱን ቀረብ ብሎ በመስቀለኛ ጥያቄ ማወቅን

ይጠይቃል።

በዚህ የመለስ/ኢያሱ የፈጠራ ስራ ሊተላለፍ የተሞከረው፤ አቶ መለስ የፈፀማቸው አስፀያፊ ድርጊቶች ቢያንስ ተደብስብሰው፤ አልያም በጀግናዊና በገንቢ ስራዎች ተተክተውና እንደምንም ተሽግንምነው ታሪክ ብሎ ለማቅረብ ነው። ሁለቱም ያልገባቸው ነገር፤ **ትልቅ ስም በትልቅ ስራ እንጂ በትልቅ ቅጥፈት አይገኝም።** በቅጥፈት የተጠፈጠፈ ስም ውሎ አድሮ መጋለጡ አይቀሬ ከመሆኑ ባሻገር ሌላ የተዘነጋ ነገርም አክሎ ብቅ ማለቱ ስለማይቀር “**ሽውራራ ብትኳል ለትዝብት**” የሚለውን ቢሂል ማጤኑ ይሻላል እላለሁ። ለአሁኑ ብቻ ሳይሆን ለወደፊቱም!

አድርባዮች “መለስ ትልቅ መሪ ነው” ስላሉ የምራቸውና እውነት የሚመስለው ሰው አይጠፋም። ከነዚሁም አንዱ መለስ እራሱ ነው። ይህ ሰው ራሱን ብቻ የሁሉን ነገር ማእከል ያደረገ (egomaniac) የማይድን በሽታ የተጠናወተው፤ ስለ ሃገር ሉአላዊነት - ስለ ህዝብ መብት መከበር ስሜት የሌለው፤ 20 ዓመት ሙሉ ደም እያፈሰሰ ገዝቶ አሁንም (እንደ ኪም ኤልሰንግና ኪም ሮንግ ስልጣንን ውርስ ለማድረግ) ለግምጃ ቤት ሹመኛዋ ሚስቱ ሊዳርገን እያውጠነጠነ ያለ፤ ስለ **ቅንድቡ** ሳይቀር የሚያስዘፍን ያፂ በካሳ ተምሳሌት ነው። ሽንገላዎቹ ሁሉ ለግሉ ተቀብሎት በፅሁፍ ማስፈፋ ለብቻው እጅግም ባላሳሰበኝ። ትልቁ ችግር በሽንገላው ልክ የትግሉ ታሪክ ተወላግዶ መቅረቡና ያሁኑ ይሁን መጪው ትውልድ ውሸት ሲጋትና ፈጠራን እንደ እውነት ሊቀበል ሲገደድ ማየቱ ነው። እነዚህ የፈጠራ ታሪኮች በየትምህርት ቤቱ ጭምር እየተረጩ ናቸው። አማራጭ ደግሞ እንዳይኖር አድርገዋል። ህዝቡን የመቃወም መብት አሳጣተውታልና። እውነቱን ሊያቀርብ የሚችለው አማራጩ “በሕግ” ታግደዋል። ታፍነዋል። ኮ/ል ኢያሱ እንደጠቀሰው ሳይሆን ሓሳብን በነፃነት የመግለፅና የመቀበል መብት የለም። እሱ ማስረከብ በነበረበት የመንግስት ቤት ተቀምጦ ስለፃፈና በግምጃ ቤት ሹመኛዋ ወጪ የባሏ መወድስ ስለታተመ ‘የመፃፍ ነፃነት’ አለ ሊለን ከቶ አይችልም። ሓሳባቸው ለመግለፅ የፃፉ፤ የተናገሩና በሰላም የተሰለፉ ዜጎች “ሕገ-መንግስት አፍራሽ” “ሽብርተኛ” እየተባሉ በጠራራ ፀሐይ ሲረሸኑ፤ ወህኒ ሲወርዱ፤ ሲደበደቡና “ሲሰወሩ” ተገንዝበናል። ከአሰፋ ማሩ ጅምሮ እስከ አረጋዊ ወ/ዮሃንስ የት እንደደረሱ እናውቃለን። ስለዚህ ያለው ምርጫ የአቶ መለስና አጃቢወቹ ሃበስ-ቀደስ ትረካ ብቻ ለትውልድ ማስተላለፍ ሊሆን ነው። ይህ ደግሞ ውሸትን ማስተማር ማለት ነው። ልጁ ውሸት ሲማር ሊያይ የሚፈልግ ወላጅ እንደሌለ ሁሉ ትውልድ ለዚህ ሲጋፈጥ አእምሮ ያለው ሰው ሁሉ ሊከነክነው ይገባል። የታሪክ ሙሁራንም፤ ታሪክ የፈጠራ ስራ ሆኖ ሲቀርብ መቃወሙ ሙያዊ ግዴታቸው መሆኑ አውቀው ሃላፊነታቸውን እንዲወጡ ከወዲህ በድጋሚ በትህትና አሳስባለሁ።

አረጋዊ በርሀ

ዘ ሄግ

09/12/10